תלמוד בבלי · אחרונים · דברי דוד

דברי דוד מועד קטן

רבי דוד טעביל רובין ממינסק

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

דברי דוד מועד קטן

רבי דוד טעביל רובין ממינסק

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/דברי-דוד-מועד-קטן/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א - משקין בית השלחין 4
דף ב. 4
דף ב: 4
דף ג. 6
דף ד. 7
דף ד: 8
דף ה: 8
דף ו. 9
דף ו: 9
דף ז. 9
דף ח. 10
דף ח: 11
דף י: 11
דף יא. 11
פרק ב - מי שהפך 11
דף יא: 11
דף יב: 12
דף יג. 13
דף יג: 14
פרק ג - ואלו מגלחין 14
דף יד. 14
דף יד: 14
דף טו: 15

פרק א - משקין בית השלחין

דף ב.

משקין בית השלחין במועד ובשביעית. עיי' תוס' לקמן (ו:) ד"ה מרביצין דפלפלו אי קאי דוקא אמועד או דקאי גם אשביעית. ושם יבואר אי"ה. אבל הא דתני במתניתין לקמן אבל לא ממי הגשמים ולא ממי הקילון הא וודאי לא קאי רק אמועד ומשום טירחא דאילו בשביעית לא שייך למיסר כלל משום טירחא כיון דאין איסור מלאכה בשביעית וכדאמרינן לקמן (ד:) בשלמא מועד משום טירחא אלא שביעית מ"ט כו' עיי"ש. וכ"כ הר"ן. וכן הא דתנן אבל לא יעשה עוגיות לגפנים נמי לא קאי רק אמועד אבל בשביעית תניא בברייתא לקמן (ג.) דשרי. ואין לדחוק ולומר דהא דשרינן בברייתא לקמן היינו בעתיקי וכדמשני הגמ' לקמן (ד:) אהא דרב יהודה שרי למעבד בנכי לכרמוהין ל"ק הא בחדתי הא בעתיקי דלא הוי שתק הש"ס מלמפרך מתני' אברייתא ולשנויי הכי. אלא וודאי דבשביעית אפי' חדתי שרי. וכן יראה להדיא מדברי הרמב"ם. וכל זה ברור ופשוט ולא הוצרכתי לכתוב זה אלא להוציא מדברי רש"י לקמן (ג.) ד"ה אף כל ואי תיקשי כו' וכמו שיתבאר לקמן אי"ה דזה אינו מדברי רש"י ואיזה הגהה מתלמיד טועה הם. ופשוט:

דף ב:

והאר"כ זומר וצריך לעצים חייב שתים. עי' תוס' שכתבו דקשיא לרבה דאזיל בתר הדמיון כו' וקשיא לרב יוסף כו'. ודבריהם דחוקים בפי' הקושיא לר' יוסף וכמש"כ רש"א. אמנם גם דברי רש"א שכתב לפרש לולא דברי התוס' גם המה דחוקים ביותר. דוודאי אי אזלינן בתר המעשה לא דמי כלל זומר לנוטע וכמש"כ התוס' דהא המעשה הוא ממש בהיפוך מנוטע. ויותר יש לומר לפי דרכם דהגמ' לא מייתי הא דר"כ לאקשויי מיני' לרבה ור"י כמו שרצו התוס' לפרש עד שמחמת זה הוצרכו לדחוק דאיך יהי' הקושיא לר"י. רק דעיקר הוכחת הגמ' הוא מדר"כ דהיכי דאית בי' תרתי מחייב שתים וממילא גם כאן יש לנו לחייבו שתים מסברא כיון דבאמת אית בי' תרתי ובהכי הוי ניחא לן הא דמייתי מדר"כ ולא מייתי ברייתא מפורשת שם בפ' כלל גדול דזומר חייב משום נוטע וקשיא בפשיטות לרבה. ואף שיש לדחוק ולומר דלהכי מייתי מדר"כ כדי להקשות לתרווייהו ומברייתא לחוד לא קשיא רק לרבה. מ"מ אין זה מספיק. דאכתי תיקשי לפי האמת אמאי לא אותבי' הש"ס או ר"י לרבה מהך ברייתא דזומר ולא הוי מצי לשנויי כדמשני אהך ברייתא דהמנכש לכלאים. אבל לדברינו אתי שפיר דהא וודאי מודו תרווייהו דהיכא דליכא לחיובי רק משום חדא דהיינו היכא דהמעשה אינו כלום כגון זומר ואין צריך

לעצים דליכא לחיובי משום המעשה כיון דלא דמי לקוצר שהקוצר הוא צריך לדבר הנקצר בהא וודאי מודה רבה דאזלינן בתר מחשבה וחייב משום נוטע כדתנינן להדיא בברייתא דזומר וכן נמי בהיפוך אי ליכא לחיובי משום מחשבה מודה ר"י דאזלינן בתר מעשה כי פליגי היכי דאיכא לחיובינהו משום תרווייהו ובהאי ס"ל לרבה ור"י דלא מחייב אלא חדא ודלא כר"כ. וכיון שכן דעל כרחך צריכינן לדחות אחד מהן בזה נחלקו רבה ור"י דמ"ס דהמעשה עיקר והמחשבה נדחית מפני' ומ"ס בהיפוך ומעתה ל"ק כלל מברייתא דזומר לרבה. רק דאביי מקשה מדר"כ דבאמת אית לן לחיובי שתים כל היכא שניקבצו ב' מלאכות במעשה אחד ולא אמרינן כלל דהאחד נדחה מפני השני דהא חזינן בדר"כ דחייב שתים ואם איתא להך סברא דהאחד נידחה וודאי דהוי לן למידחי נוטע מפני קוצר דהקוצר איכא תרתי מחשבה ומעשה ובנוטע ליכא אלא מחשבה לחוד וא"כ בין לרבה בין לר"י הוה לן למדחי נוטע ואפ"ה קמחייב ר"כ שתים שמע מינה דליתא להך סברא דצריכינן למדחי האחד מפני האחד רק דבאמת חייב שתים וכיון שכן גם כאן הו"ל לחיובי שתים. כן היה נראה לפרש ע"פ דרכם של התוס' שפירשו דפלוגתייהו דרבה ור"י הוא אי אזלינן בתר הדמיון אי בתר המחשבה. אלא דלפ"ז נצטרך לומר דהא דלא חשו רבה ור"י לקושית אביי היינו משום דלית להו הא דר"כ. והא דמקשה ר"י לרבה מהמנכש לכלאים אף דשם איכא לחיובי משום מעשה דהיינו חרישה דחרישה בכלאים שרי וא"כ גם רבה מודה דאזלינן בתר מחשבתו. יש לחלק ולומר דעד כאן לא קאמרינן דמודה רבה דכל היכי דליכא לחיובי משום מעשה דמחייב משום מחשבה אלא היכי שהמעשה אינו כלום ולא מקרי מעשה כלל כגון זומר וא"צ לעצים דלא הוי קצירה כלל בזה הוא דאמרינן דמודה רבה דאזלינן בתר מחשבתו אבל במנכש כלאים דמעשה החרישה הוי מעשה גמור רק דרחמנא שרי' בזה שפיר אית לן למיזל לרבה בתר המעשה ולא ילקה. ובזה היה מתיישבא כולה סוגיא דידן שפיר:

אלא שלפי האמת כל זה אינו דהא חזינן לר"י בפ' כלל גדול דאית לי' להדיא הך דינא דר"כ כדאמרי' התם אמר רב יוסף האי מאן דקטל אספסתא חייב שתים ומעתה ע"כ ליכא לפרושי דלא חשו רבה ור"י לקושית אביי משום דלית להו דר"כ. וא"כ צריכינן לפרש בטעמייהו דכל אחד סבר דבמנכש לית בי' רק משום חדא והשני ליתא בי' כלל וכיון שכן הדק"ל לרבה מברייתא דזומר. הן אמת דהריטב"א כתב הא דלא חשו להך קושיא היינו משום דס"ל דחילוק מלאכות לשבת ואין חילוק מלאכות ליו"ט. אך דבריו אינם מובנים לע"ד דלפי הנראה פלוגתייהו הוא לענין שבת וכן הוא להדיא ברמב"ם:

ע"כ נלפע"ד לפרושי לסוגיא דידן דלא כהתוס' ד"ה קא מרפויי דקא מפרשי לפלוגתייהו דפליגי אי אזלינן בתר הדמיון או בתר המחשבה. רק דתרווייהו ס"ל דהמחשבה היא עיקר דבשבת מלאכת מחשבת אסרה תורה. ובהדיא ס"ל כן במס' ב"ק (דף כו:) עיי"ש אלא דפלוגתייהו הוא במחשבה עצמה למאי קמכוון. דבאמת איתא נמי לחרישה גם בתר זריעה כדאמרי' התם תנא בא"י קאי דזרעי והדר כרבי וקמפלגי בהך סברא דמ"ס עיקר מחשבתו לרפויי ארעא ולית בי' משום זורע כלל. ומ"ס עיקר מחשבתו לצמוחי פירי ואביי דקמותיב ס"ל דמחשבתו לתרוייהו ולחייב שתים. וכ"ת כיון דאית בי' תרתי יתפרש כדלעיל לפי מה שרצינו לפרש להתוס'. ואינהו דלא חשו לקושיא דאביי לאו משום דלא ס"ל הא דר"כ וכמו שרצינו לפרש להתוס' דהא ר"י ס"ל להדיא כר"כ. רק דס"ל דלית במנכש כלל רק משום חדא לכל מר כדאית לי' ומעתה אתיא קושית ר"י שפיר. ולא נצטרך לשום חילוק. ומעתה ל"ק כלל מברייתא דזומר לרבה כנלענ"ד ברור ודו"ק:

שם ת"ל כלאים שדך לא. רש"י פי' בכאן דגורעין ודורשין ור"ל דגורעין תיבת תזרע וכאילו נכתב בשדך לא כלאים. והוא תמוה דלא מצינו בשום דוכתא גורעין ודורשין בכה"ג רק גורעין ומוסיפין ודורשין אבל גורעין לחודי' לא מצינו בשום דוכתא ועוד דא"כ הו"ל למימר לא כלאים והיכי קאמר שדך כלאים לא. ובאמת כן הוא הגי' בע"ז ת"ל לא כלאים. ואפשר שכן היתה הגי' לפני רש"י גם כאן ומש"ה פי' כן. אבל עיקר הפירוש הוא כמו שפי' רש"י במס' מכות ובמס' ע"ז דכלאים דהרבעה קדריש וכן הוא להדיא הגי' במס' מכות ת"ל בהמתך לא תרביע כלאים שדך לא תזרע כו'. ואף דברש"א במס' מכות מחק שם הגי' היינו משום דאין מדרך הש"ס להביא המקרא בשלימות אבל לענין הפירוש וודאי דליכא לפרושי בגוונא אחרינא וגם במס' ע"ז צריך למגרס כן כמו שהוא הגי' בסוגיין ת"ל כלאים שדך לא וכ"ז פשוט:

דף ג.

רש"י ד"ה אף כל עבודה שבשדה ובכרם. ואי תיקשה הא אסר עידור לעיל קא תריץ לקמן בעוגיות הא בחדתי והא בעתיקי וה"ה לעידור. דברי רש"י הללו תמוהים מאוד דאיך שתיק הגמ' מלמפרך הברייתא רישא לסיפא ולתרוצי הכי. וסוגיא דלקמן לא קשקיל וטרי ברומיא דברייתא כלל רק ארב יהודה הוא דפריך ומשני כן. ועוד דהך שנויא דלקמן לא הוי רק במועד ובמועד הוא דאיכא לפלוגי בין עתיקי לחדתי משום טירחא אבל בשביעית ליכא לפלוגי למיסר משום טירחא וכמש"כ במתני'. ועיינתי בכ"מ בפ"ד מה' שמיטה ויובל והנה לא היה בגירסתו כלל דברי רש"י אלו רק שכתב דרש"י ל"ג בברייתא

לעידור בתרא והרמב"ם ל"ג לעידור קמא. וברור דהך מילתא ליתא כלל מדברי רש"י רק שהם הוספה מאיזה תלמיד טועה כאשר נראה מדברי הכ"מ ודו"ק:

גמ' והתניא כו'. צריך למחוק בברייתא השני' מנין לקשקוש כו' דא"כ תיקשה קשקוש אקשקוש ואף דאיכא לשנויי כדמשנינן לעיל תרי קשקושי הוי מ"מ נראה טפי שהיא הברייתא עצמה דלעיל וכן הוא מדרך הש"ס בכל דוכתי להביא ברייתא עצמה בכה"ג ופשוט:

דף ד.

וכיון דהלכתא למשרי ילדה לאו ממילא זקינה אסירא. אלא הלכתא לר"י. קראי לר"ע. משמע מהכא דר"ע לית לי' הך הלכתא דעשר נטיעות ואין זה תימה דה"נ פליג על הלכתא דניסוך המים ויליף לה מקרא כדאמרי' במס' סוכה ותענית וזבחים עיי"ש. אבל אי קשיא הא קשיא דהא חזינן לר"ע בפ"ק דשביעית דקמפרש מה הן נטיעות וא"ר נטיעה כשמה עי' בתוס' ד"ה נטיעות (ג:) ומשמע דגם הוא אית לי' הך הלכתא די' נטיעות דאילו מקרא לחוד מנ"ל לפלוגי בין נטיעות לזקינות. וקושי זו הקשה בטו"א במס' ר"ה ונשאר בקושיא עיי"ש. ובאמת היא קושיא עצומה. ולחומר הקושיא נלע"ד ליישב ע"פ מש"כ התוס' במס' ר"ה (ט.) ד"ה ור' ישמעאל והא דלא משני הכי במ"ק לר"ע דאצטריך קרא ללמד על שבת ויו"ט וי"ה דמהלכה לא ילפינן. דא"כ לא הוי לי' למכתב להך קרא גבי שביעית כיון דלשביעית גופי' לא צריך עכ"ד עיי"ש. והנה דחייתם אינו מובן כ"כ דאכתי צריכינן להך קרא בשביעית משום סופו דלא ידעינן מהלכה ואמטו להכי כתב לכולה קרא בשביעית ורצוני לומר דכתב תחלתו משום סופו. לכך יותר נראה לפרש בסוגיין. דהא דקאמר קראי לר"ע. לאו למימרא דלר"ע לית לי' הלכתא כלל. אלא דה"ק דלר"י לא ידעינן זה רק מהלכתא אבל לר"ע גם בלא הלכתא הוי ידעינן הך מלתא מקראי אבל לפי האמת גם לר"ע אית לי' הלכתא וקראי איצטריך לתוספת שבת ויה"כ ונכתבו בשביעית משום סופו וכדכתיבנא אבל אין ליישב ע"פ מש"כ התוס' שם ד"ה ור"ע בסופו וז"ל ולפי אותה מסקנא יתכן לפרש הלכתא לר"ע וקראי לזמן שאין בהמ"ק קיים עכ"ל. דז"א חדא דאיך יתיישב לפי שנויא קמא דהא אין זה הו"א ומסקנא רק שנוים מחולקים. ועוד דדברי התוס' בעצמם אינם מובנים לענ"ד דהא הך דאוקמינן בסוגיין להלכתא בזמן שבהמ"ק קיים היינו משום שנשנו יחד עם ערבה וניסוך המים וכמש"כ התוס' בשמעתין ד"ה אלא. וא"כ אכתי היא גופ' תיקשה למאי הלכתא סמכינהו בהלכתא אהדדי עד דניצטריך עוד לקרא לזמן שאין בהמק"ק לא לסמכינהו בהלכתא ולא נצטרך לקרא. אם לא שנאמר דהתיר די' נטיעות גם לפי האמת אינו רק בזמן שבהמק"ק ובזמן שאין

בהמק"ק דילפינן מקרא נאסרו גם נטיעות וזה דחוק ויותר נראה כמש"כ לעיל ואף שגם זה קצת דחוק בלישנא דשמעתין מ"מ לחומר הקושיא לא סגי בלא"ה. ועיין:

רש"י ד"ה נהרות המושכין כו' השתא משמע כו' וד"ה מותר להשקות לא גזרו כו'. שני דבורי רש"י אלו מהופכין וקאי על מתיבי דלקמן אבל לפי האמת משנינן דהני אגמא דבבל כמיא דלא פסקו והך וקמפלגי בדר"ז לא יתפרש רק לפי האמת ודו"ק:

דף ד:

גמ' פשיטא חצי טפח על ג' טפחים כו'. לפי פרש"י שלפנינו קשה דמאי איריא חצי טפח על ג"ט אפי' טפח ואפי' טפחים על ג' נמי לא כיון דבג' לא עברו מיא. אבל הה"מ הביא בשם רש"י פי' אחר והוא נמצא ברש"י שסביב האלפסי דלא אכפת לן כלל במה שהי' מעקרא והעיקר תלוי דבטפח הוי התחלה כיון דעוברי' בו מים במקצת ובחצי טפח לא מקרי התחלה כלל ופי' זה עיקר ועיין. ולענין הלכה איבעיא דסלקא בתיקו הי' נראה לפסוק לקולא כיון דהוא בדרבנן ואפי' לשיטת הרמב"ן דס"ל מלאכת חוה"מ מדאורייתא מ"מ בכה"ג אינו רק מדרבנן. וכן פסק הרמב"ם. אבל מדהשמיט הרי"ף והרא"ש והטור לגמרי להך מלתא נראה דפוסקים לחומרא ותימה על הב"י דפסק כהרמב"ם בדבר שהרי"ף והרא"ש חולקים:

דף ה:

רש"י ד"ה בשדה שאבד בה קבר כו' דנימא מחרישה סלקיה לטומאה כולה סוגיא דידן קמפרש רש"י דשדה שנחרש בה קבר גם לקולא תלינן דמחרישה סלקיה לטומאה וגם מקום הקבר לא מטמאה מדאורייתא אחר שנחרש. ובאמת לכאורה נראה כן מסוגית דידן מהא דמשני לקמן כי תניא ההוא בשדה שאבד בה קבר דציינוה יש בה אילנות כו' וכן כתבו התוס' בכתובות (כח:) ד"ה בית הפרס. אבל לענ"ד הוא נגד כל המשניות ובריייתות דמס' אהלות דמכולהו משמע דרק חומרא מדרבנן בעלמא הוא דחוששין שמא העלתה המחרישה איזה עצמות מן המת ולכך החורש בשל חבירו ועובד כוכבים שחרש אינו עושה בית הפרס. ועוד הרבה דוגמות לזה. וא"כ איך נימא דגם לקולא סמכינן ע"ז שהמחרישה סלקא לטומאה, ועוד הרבה יש לי להביא ראי' לזה כמעט מכל הש"ס ונלאתי להאריך. לכך נלפע"ד עיקר כמש"כ הר"ש במסכת אהלות פי"ח משנה ה' עיי"ש במאי שהביא לסוגיא דידן וכתב שטעו בה הפרשנים והעיקר כפי' ועוד יש לפרש שכ' שם הר"ש כי הוא פשוט וברור ופירושו קמא לא הבנתי ולא הספיק הזמן בידי לעיין בו כראוי. ועל פירושו השני ג"כ צריך להוסיף קצת. רק לפי שהוא מבואר לכל מעיין במעט השקפה לזאת קצרתי ועיין היטב בכ"ז. ודברי התוס' בשמעתין נחלק לשני הפירושי'

האלו דמתחלת דבריהם עד תי' ולא היו הוא כפי' הר"ש ומתיבת ולא היו רגילים כו' הוא כפי' רש"י ודו"ק:

דף ו.

גמ' אם יש חורש ביניהן. התוס' הבינו לפירש"י דמשו"ה אם יש חורש ביניהן טהור דמחרישה סלקא לטומאה ונתקשו בזה אבל לפמש"כ לעיל דליכא לפרושי כן. נראה לפרש כאן דאם יש חורש ביניהן משו"ה טהור דתלינן דוודאי לא היה חורש במקום הקבר דאסור לחרוש את הקבר דהא הוא עושה בית הפרס. וגם בלא"ה מקום הקבר אסור בחרישה ובהכי סלקא שמעתא שפיר ונסתלקו קושיות התוס':

דף ו:

במתני' וחכמי' מתירין בזה ובזה. עיי' רש"י והעיקר כפי' המפרשי' שפירשו דבזה ובזה לא קאי אשדה בית הבעל כלל רק אבית השלחין וקאי אשתו לפני המועד או לא שתו אבל בבית הבעל גם חכמים אוסרין. וחכמים לאו היינו ר' מאיר ודלא כרש"י. ובפי' אם היתה שדה מטוננת העיקר כפי' הטור דקאי גם אבית השלחין שלא שתו לפני המועד וכן מוכח להדיא מהא דתניא נמי הכא ודו"ק ועיין בהגהות הגר"א. ובהא דאמר רבינא האי תרביצא כו' העיקר כפי פי' הרמב"ן במלחמות ועיין בר"ן. ודו"ק היטב בכל זה ומש"כ הרא"ש אליבא דהרי"ף דרבינא דייק מדרבנן לא נמצא כן ברי"ף רק דדיוקו דרבינא הוא משדה מטוננת וצריך להגיה כן גם ברא"ש דאל"כ יהיו דבריו סותרי' זא"ז ודו"ק:

דף ז.

גמ' התם נמי לסתור ולא לבני כו'. לכאורה אינו מובן חדא דמאי קשיא לי' עתה לסברת המתרץ ולסברת המקשה מי ניחא דהא איהו הוי סבר דמפני הסכנה קאי נמי אבונה וא"כ בלא סברת ממנע ולא סתר מאי סכנה איכא אי לא יתירו לו לבנות. ועוד קשה דמאי קשיא לי' לסתור ולא לבני הא כיון דמוכרח לסתור מפני הסכנה א"כ ממילא שרי לבנות מפני חשש גנבי דהא בבנין לחודי' אין איסור בכותל חצר וכר"ח. אבל באמת אין זה קושיא כלל דהא דמשנינן אמר רב חסדא התם סותר ובונה הכא בונה לחוד אין הכוונה כמו שמובן לכאורה דשינוי' דהש"ס דמפני הסכנה לא קאי רק אסותר אבל בונה שרי בלא"ה כיון שהוא סתור א"כ שרי למבני מחשש גנבי דא"כ הכי הל"ל אמר לך ר"ח כי קתני מפני הסכנה אסותר קתני. ומדלא משנינן בכהאי לישנא ש"מ דגם לפי מאי דמשנינן לא נדינן מהך מלתא דמפני הסכנה אבונה נמי קאי. רק דהכי קמשנינן דמפני חשש גנבי לא שרינן רק מלאכה חדא אבל שני מלאכות סותר ובונה לא שרינן מפני הסכנה. והמקשה דהבין נמי דמפני הסכנה אבונה נמי קאי אף דלא ידע מהך סברא

דממנע ולא סתר הוי ס"ל דהכי פירושו דלהכי בונה כדרכו ולא סגי בצר בצרור ואינו טח בטיט מפני הסכנה שמא יפול האבן על האדם כיון שאינו טח בטיט. ואין לומר דלא יבנה כלל כיון דהמקשה לא ידע לחלק בין מלאכה אחת לב' מלאכות א"כ הא וודאי לית לן למיסר עליו ולזאת מפני הסכנה בונה כדרכו. אבל למאי דמסיק לחלק בין מלאכה אחת לב' מלאכות פריך שפיר דא"כ לסתור ולא לבני ורצה לומר לא לבני כלל אף בצר בצרור כיון שהיא מלאכה שני' ושוב לא יהי' כאן סכנה כלל ומשני דא"כ ממנע ולא סתר כנ"ל ברור בפירושא דשמעתין. ומכאן יצא לו להמרדכי הובא במג"א סי' תק"מ דב' מלאכות לא שרינן מפני חשש גנבי רק מפני הסכנה ודו"ק:

שם אמר רבא בטהור כ"ע לא פליגי כו' כי פליגי בהסגר בו. ובמוחלט נמי וודאי דפליגי כדמוכח מהא דאמר רבי נראין כו' ופלוגתייהו במוחלט הוא דר' יוסי סבר איכא דניחא לי' בצוותא דעלמא ואיכא דניחא לי' בצוותא דאשתו. ור"מ סבר צוותא דעלמא וודאי דניחא לי' טפי מצוותא דאשתו או דר"מ סבר דמוחלט נמי אסור וכר' יוסי ב"ר יהודה דלקמן. ועיין בזה באריכות במל"מ בה' יו"ט פ' ה':

ולענין מה שהקשו התוס' על פירש"י דאמאי רואה בהסגר א' דלמא נולדו בו סימני טומאה כו' י"ל כיון דאיכא תרתי גווני למעליותא. חדא דלמא יהי' על חזקתו ראשונה ולית בי' גריעותא וממילא צריכינן למחזי לקיים דין תורה כהלכתו כל זמן דליכא גריעותא. ועוד דלמא יהיו בו סימני טהרה ואיכא שמחה. ורק חדא סברא לגריעותא דלמא יוולדו בו סימני טומאה לכך שבקינן האחד מפני השנים. וזה הוי כמין ספק ספיקא דשריין בכל דוכתא ועוד דבכל דוכתא קי"ל דאזלינן בתר חזקה. וא"כ גם כאן יותר נראה שיהי' על חזקתו הראשונה וליכא צערא וצריך למחזינהו לקיים בו דין תורה כהלכתו משא"כ בהסגר ב' דאם יהיה על חזקתו יהיה טמא לכך אין רואין וזה פשוט ולענין מה שהקשו דמנ"ל דמוסגר אסור בתשמיש המטה נראה פשוט כיון דתוך ימי הסגרו הוא כלוא מבני אדם שאסורין לכנס לחדרו ממילא גם אשתו בכלל זה שאסורה לכנס לחדרו ומ"מ קרינן דהוא בצוותא דעלמא משום שחדרו אינו חוץ לג' מחנות. וזה לע"ד פשוט. ושיטת התוס' לא הספיק הזמן בידי לעיין בה כראוי ועיי' בזה באריכות במל"מ ודו"ק:

דף ח.

ורמינהו הלוקט כו' הרוצה מתאבל עליהן. ואין לומר דהך ברייתא אתיא כר' יוסי ות"ק פליג ע"ז. דא"כ אדמפלגי במועד לפלוגי בחול ולענין דין אבילות. ומדלא מפלגי בעלמא ש"מ דבהך דינא דברייתא ליכא פלוגתא כלל ושפיר פריך ורמינהו כנלע"ד פשוט ודלא כהתוס' ודו"ק:

דף ח:
לפי שאין המת משתכח כו'. מאי בינייהו כו'. עי' ברא"ש שפוסק כשמואל והביא ראי' מהירושלמי דמתיר במת חדש דהיינו בתוך שלשים לרגל ש"מ דעיקר הטעם הוא מפני שאין משתכח וכשמואל. ויש לדקדק ע"ז דא"כ ה"ל להגמ' למימר דאיכא בינייהו מת חדש דלרב אסור ולשמואל שרי וי"ל וצ"ע:

דף י:
תוס' ד"ה מוליא במוליא. עי' בזה בהגהות הגר"א ודו"ק:
שם תוס' ד"ה פרקמטיא. עי' ברא"ש שכתב שכמעט כל הפוסקים הסכימו לאסור הלוואת רבית דהוי כפרקמטי' ובשם הירושלמי הביא דלהרווחה להוציא יותר לצורך המועד בשתיית יין וכדומה שרי גם פרקמטיא גמורה אם לא היה עושה כן בלא"ה ועיין:

דף יא.
גמ' השתא במעגילה כו' ה"ק כו' כענין מעגילה ביד ורגל אבל לא במחלצים לכאורה אינו מובן. דממ"נ אי מחלצים הוי אומנות טפי ממעגילה וכמו שפרש"י במתני' א"כ אמאי נקט אבל במחלצים ולא קאמר רבותא טפי אבל לא במעגילה ואנא ידענא דכ"ש מחלצים. ואם נאמר דמעגילה הוי אומנות טפי ודלא כרש"י א"כ תיקשי על המקשין דפריך ביד וברגל מבעי ולא פריך עדיפא מיני' דאמאי שרינן מעגילה ולא מחלצים. וליישב זה צ"ל כמש"כ הר"ן דמחלצים הוי אומנות טפי ממעגילה רק דמעגילה יש בה טרחא טפי ממחלצים ובהכי סלקא שמעתא שפיר ועיין בר"ן:
שם בדיתא לבאי כוורא. בדיתא הוא שם הנהר. וע"ש כך היה נקרא שם העיר פומבדיתא ור"ל שיושבת ע"פ נהר בדיתא. ולבאי הוא כמו שטף. ור"ל שהנהר בדיתא שטף כוורא. ופשוט דלא כרש"י:
סליק פרקא

פרק ב - מי שהפך

דף יא:
אמר רב שישא זאת אומרת כו'. עיין ברא"ש מש"כ בשם הראב"ד. ומדבריו נראה דמפרש למתניתין אליבא דר"ש דה"ק מי שהפך זיתיו קודם המועד ואירעו אבל שלא היה יכול לגומרן מחמת איסור מלאכה דאסור בימי אבלו לזאת טוען קורה ראשונה כו' במועד ומזה מוכח להדיא להא דר"ש דדברים האסורים באבל מותר במועד ולפ"ז ע"כ צריך לומר דרשב"ג דברייתא דלקמן פליג את"ק ולת"ק אפי' בצנעה אסור אפי' היכי דליכא

אומן אלא הוא דאל"כ תיקשה אכתי ה"ל למעבד בצנעה וכמש"כ הרא"ש וא"כ מתני' דלא כמאן אלא ע"כ דת"ק פליג ומתני' כת"ק. והתוס' שכ' דרשב"ג לא פליג את"ק עיי"ש בדבריהם ד"ה רשב"ג. צריך לומר דמפרשי כפירש"י דואירעו אבל מיירי בשאר ימות השנה אפילו לתי' דרב שישא. ובאמת לישנא דמתני' אליבא דר"ש ניחא טפי לפי' הראב"ד. דאילו לרש"י הוא לישנא קטיעא במתניתין אבל לישנא דגמ' מתיישב טפי לפי' רש"י כיון דהמקשה ע"כ דהיה מפרש כפירש"י וגם לפי' הראב"ד צ"ל כן בהמקשה וגם לרב אשי ג"כ יתפרש כפירש"י וא"כ אס"ד דר"ש מפרש פירוש אחר במתני' הוי לי' לפרושי כן להדיא בדבריו ולומר אר"ש הכי קאמר וכו' ועיין היטב בזה כי יש בזה נ"מ לדינא ודו"ק:

תוס' ד"ה רשב"ג ובצינעה הס"ד ומה"ד ע"י אחרים והחילוק שבין פירוש קמא ליש מפרשים הוא שלפי' קמא אף שנמצאים אומנים רק שאינן אומנין טובים כמותו שרי. ולי"מ דוקא בדליכא אומני' כלל אבל אם יש אומני' בקיאי' כ"כ כמותו אפ"ה אסור ופשוט:

גמ' האריסין והחכירין כו'. עיי' בא"ש מה שהביא בשם רש"י ואינו בנמצא ברש"י שלפנינו רק הוא ברש"י שבאלפסי. ומה שהקשה הרא"ש ועל מש"כ רש"י וחוכר נמי כיון דלא יהיב אלא מגופא דארעא כו' וכתב עלה הרא"ש הא ליתא דתנא בפרק המקבל כו' עיי"ש בדבריו לענ"ד נראה פשוט דלק"מ דאין כוונת רש"י דאי מוביר לא יצטרך כלל וכמו שהבין הרא"ש בדבריו. רק דכוונתו הוא כיון דהיכי דלא הובירה לא יוכל לקנות לו פירות מן השוק דמצי בעל השדה למטען פירי דארעאי קבעינא וכן נמי אם פירות שדותיו גרועים מפירות השוק ג"כ אין יכול לומר תן לי פירות מן השוק רק שנותן לו פירות שדיהו. ולזאת אם לא יעשה בה מלאכה בימי אבלו ויכחיש עי"ז פירות שדיהו אף דירצה ליתן לו פירות אחרים מ"מ איכא בזה פסידא וקפידא לבעל השדה דיאמר פירות דארעאי קבעינא ובעינא שיהיו טובים כפי שהן ראויין להיות ומשום קפידא מועטת דבעל השדה שרינן לו לעשות מלאכה גמורה כיון שהוא משועבד לו כן נראה פשוט בכוונת רש"י ודו"ק ובעיקר פירושא דהך ברייתא בכללה עי' בא"ש מה שפירש בשם הראב"ד ועיי' בק"נ מה שהשיג על הש"ך ודבריו נכונים והארכתי במק"א ופה קצרתי ועיין:

דף יב:

חזיא לחפיפה. עי' רש"י ולישנא דחפיפה לא משמע כן דלחופוי ה"ל למימרא ועיי' בר"ן שפי' שהנשים רוחצות וחופפין פניהם ובשרם בזה להחליקן והוא נכון טפי בלישנא דחפיפה ופשוט:

שם צנעה דהני יממא הוא. רש"י כתב להכי מכניסן נמי ביום. משמע מדבריו דיום ולילה שווים הם לענין זה ובאיזה שעה שירצה מכניס והיינו משום דמפרש ללישנא דצנעה דהוא כמו ליליא ורצה לומר דלילה כיממא לענין זה. אבל הר"ן פירש ללישנא דצנעה כפשוטו ורצה לומר דצנעה דהני הוא דוקא ביממא דבלילא אוושא מלתא טפי ולכך לא שרי רק ביממא וכן נראה מדברי כל הפוסקים ודו"ק:

שם במשנה וכולן אם כוונו מלאכתן במועד יאבדו. מלישנא דמתני' היה נראה לפרש דקאי אבשביל שלא תאבד דרישא ורצה לומר אם כוון מלאכתו לא יעשה אף אם תאבד המלאכה אבל לא שאם יעשה יאסר להנות מהן וכן נראה מדברי הר"ן. אבל רש"י והרמב"ם פירשו דתאבד המלאכה אף אם נעשו אסור להנות הימנה. וכדבריהם נראה עיקר בסוגיא מדמדמי לה לצורם אוזן בבכור ולמוכר עבדו לעכו"ם ודו"ק:

דף יג.

א"ל תניתוה או לצורך המוכר שאין לו מה יאכל. עיי' רש"י שפי' דכולה בבא דאו לצורך המוכר מיותר ולפ"ז למאי דמשנינן פירושי קמפרש נמי כולה בבא דסיפא הוא פירושא דרישא ולא שרינן לקנות אלא לצורך המוכר שאין לו מה יאכל אבל לצורך הרווחה דלוקח שיהיה לו ברווח צרכי יו"ט לא שרינן. וזה מילתא דתמיה טובא דא"כ לא יהיה שרי לקנות בהמה לצורך יו"ט דגם זה לא מקרי רק הרווחה דאין לו מה יאכל הוא שאין לו לחם לאכול. והירושלמי שהביא הרא"ש לעיל לענין פרקמטיא אי את שתי קונדיטין גבן זיל זבין הוי תיובתא. ודוחק לומר דתלמודא דידן מחולק בזה עם הירושלמי. ועוד הא דתנן חולין (פג.) בד' פרקים בשנה המוכר צריך להודיע אמה מכרתי היום בתה מכרתי היום ואחד מהם הוא עי"ט האחרון של חג דהוא מועד ש"מ דשרי לקנות ולמכור לצורך המועד. ודוחק לומר דמיירי באין לו למוכר מה יאכל ועוד הא כיון שמכר אחת מהן שוב אית לי' מה יאכל ואיך שרי למכור השני עד שצריך להודיעו. לכך נראה עיקר כפי' הר"ן דלאו מכולה בבא דסיפא קדייקינן רק מתיבת שאין לו מה יאכל בלבד והכי הל"ל למיתני אין לוקחין כו' אלא לצורך המועד או לצורך המוכר. ור"ל דמשום צורך אחד מהן של המוכר או הלוקח שרי ולמאי תני שאין לו מה יאכל ש"מ דקאי אשכר פעולה. ואין להקשות ע"ז דלמה לי' למפשט מיתורא דמתני' ולא קפשיט מגופא דמתני' מדשרי לצורך אחד מהן לחוד ש"מ דגם השני שרי מפני צורך האחד וא"כ הוא הדין לשכר פעולה כבר תירץ ע"ז הר"ן דס"ד דרבא הוי לחלק בין מקח וממכר למלאכה גמורה ומיתורא קפשיט דגם מלאכה גמורה שרי עיי"ש בדבריו. ולפ"ז הא דמשנינן פירושא קמפרש לא קמשני רק אסיפא לחוד דלצורך המוכר לא שרי רק באין לו מה יאכל. אך קשה דמאי שנא לוקח

ממוכר דהא ללוקח שרינן משום שיהיה לו ברווח לצורך שמחת יו"ט דמאי אין לו מה יאכל שייך גבי לוקח ולמוכר לא שרינן רק באלמ"י. ונראה שזהו באמת מה שהכריחו לרש"י לפרש דכולה בבא דסיפא הוא פירושא לרישא דמעתה דגם ללוקח לא שרינן רק בשביל שאין לו למוכר מה יאכל אבל לפי' הר"ן קשה. ונראה דדעת הר"ן הוא דוודאי שרינן בין למוכר בין ללוקח לקנות ולמכור משום הרווחה שיהי' נו ברווח צרכי יו"ט. רק היכי דלהלוקח אין כאן תפי' הרווחה ואינו עושה כן רק בשביל המוכר בזה לא שרינן רק באלמ"י להמוכר אבל משום הרווחה דמוכר לא שרינן ללוקח כיון שאין לו שום תועלת בזה. ורישא דאין לוקחין כו' דשרינן לצורך הרווחה דלוקח מירי במוכר עובד כוכבים אבל מוכר ישראל אה"נ דאסור למכור בשביל הרווחה דלוקח אם אין לו שום הרווחה מזה. כן נראה לפרש לדעת הר"ן ועדיין צ"ע בזה כי לא נתבררו אצלי הדברים היטב ודברי הפוסקים והש"ע בזה סתומים ועיין:

דף יג:

דשקיל חילקייהו. ר"ל החלוק שלהן דלקליפתן החיצונה קרי לי' חלוק ע"ש כי החיטה בהן כחלוק המלובש על האדם ולא כפירש"י ופשוט:

סליק פירקא

פרק ג - ואלו מגלחין

דף יד.

גמ' מפני שיצא שלא ברשות. פירש"י דחוק ועי' בר"ן שמפרש דמיירי ביוצא מא"י לחו"ל והוא מיושב טפי:

דף יד:

אבל אינו נוהג אבילותו ברגל או אבילות דמעיקרא כו' ואי אבילות דהשתא כו'. מלישנא דגמ' נראה דדמיין להדדי אבילות דמעיקרא ודהשתא ואדרבה אבילות דהשתא הוי כ"ש טפי מאבילות דמעיקרא. ובאמת לא דמיין להדדי ואבילות דמעיקרא נדחה לגמרי אם נהג שעה א' לפני הרגל ואבילות דהשתא משלים אבילותו אחר הרגל וגם ברגל נוהג דברים שבצנעה וצ"ע דמנ"ל דהא מהך ילפותא דילפי' הכא אדרבה ה"ל למקיל טפי באבילות דהשתא ועיין:

שם שמא ישהא קרבנותיו. עי' רש"י ולישנא דגמ' לא משמע כן. ועוד מאי גזרה שייך בזה הלא הכהנים לא ישמעו לו להקריב ביו"ט דכהנים זריזין הן. ובפשיטות נראה לפרש הך שמא ישהא דומיא דשמא ישהא דאתמר גבי אין נושאין נשים במועד דר"ל שישהא

מלישא עד המועד שהוא לו זמן פנוי ועסוק בשמחה ונמצא בטל מפ"ו וכמו כן הכא שמא ישהא קרבנותיו מלהקריבן עד שיעלה לרגל דיתעצל מלעלות לירושלים באמצע השנה. וה"נ אמרי' לקמן דנזיר ומצורע אפי' היה להם פנאי מותרין שלא ישהא קרבנותיו. ועיי"ש בחדושי הריטב"א ותראה בדבריו דמפרש לה כמו שפירשנו ופשוט:

דף טו:

אבל אסור בתפלין כו'. צ"ע בכל הני ילפותות דילפי' מיחזקאל אסרינן לכל שבעה ואילו תפלין אינם אסורי' רק ביום ראשון. וכן יש לדקדק בשארי ילפותות דשמעתין. וצ"ל דהנך כולהו ילפותות אסמכתא בעלמא הן. והם בעצמם קבעו דיני אבילות מסברא ועיין בזה:

סליק